

ЕВФЕМІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ США

У статті розглядаються основні напрямки евфемізації сучасного англomовного політичного дискурсу США.

Ключові поняття: дискурс, політичний дискурс, евфемізми, політичні евфемізми, евфемізація англomовного політичного дискурсу, політична коректність.

В статье рассматриваются основные направления эвфемизации современного англоязычного политического дискурса США.

Ключевые слова: дискурс, политический дискурс, эвфемизмы, политические эвфемизмы, эвфемизация англоязычного политического дискурса, политическая корректность.

This article examines the main directions of euphemisation in modern English-speaking political discourse in the United States.

Key words: discourse, political discourse, euphemisms, political euphemisms euphemisation of English-speaking political discourse, political correctness.

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Явище евфемії, незважаючи на її розробленість у лексичному аспекті, недостатньо вивчене в сучасному англomовному політичному дискурсі США. Тому що англomовний політичний дискурс США має схильність до різноспрямованих процесів евфемізації і дисфемізації, що відбуваються в американському суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі аспекти поставленої в статті проблеми вивчаються такими відомими зарубіжними і вітчизняними дослідниками в області лінгвістики, як Н. Арутюнова [1], Е. Бенвенист [2], Т. А. ван Дейк [5], В. Карасик [6], Е. Кипрская [7], А. Миронина [8], О. Обвинцева [9], С. Снегирьова [10], Ю. Степанов [11], Н. Таценко [12], Н. Філіпс [13], Р. Байлей [15], А. Хаккер [17], Дж. Лоуренс [18], Дж. Пококк [19], Р. Спирс [20] і ін.

Метою статті є вивчення напрямків евфемізації сучасного англomовного політичного дискурсу США.

Виклад основного матеріалу. Дискурс (фр. discours, англ. discourse, от лат. discursus – рух, круговорот // фр., англ., – бесіда, розмова) мова, процес мовної діяльності. На думку Ю. Степанова «Дискурс – це «мова в мові», але представлена у вигляді особливої соціальної даності» [11, с. 38].

Однак у сучасній науці під терміном «дискурс» розуміється практично все, тому термін надзвичайно популярний, оскільки поняття дискурсу так само розпливчасте, як поняття мови, суспільства, ідеології. Отже, дискурс – це, по-перше, «інтерактивна діяльність учасників спілкування, установа й підтримка контакту» [6, с. 5], по-друге, дискурс відображає залежність створеного мовного добутку від значної кількості екстралінгвістичних обставин – знань про світ, думок, установок і конкретних цілей мовця [5; 14]; по-третє, дискурс – це вербалізація певної ментальності, це спосіб інтерпретування навколишньої дійсності, це свій (властивий певному

соціуму) спосіб бачення світу. Можна погодитись з Н. Арутюновой, «дискурс – це мова, занурена в життя» [1, с. 137]. Тому зрозумілим є використання французьким лінгвістом Е. Бенвенистом терміна «дискурс» (discours) замість терміна «мова» (parole) [2, с. 282]. Без дискурсу, як зазначає Філіпс Нельсон, ми не можемо зрозуміти реальність, досвід і нас самих» [13].

Що стосується політичного дискурсу, то це текст або мова в сукупності з екстралінгвістичними факторами й когнітивними елементами. Призначення політичного дискурсу полягає в тому, щоб вселити адресатам – громадянам співтовариства – необхідність «політично правильних» дій, або оцінок. Інакше кажучи, ціль політичного дискурсу – не описати (тобто не референція), а переконати, розбудивши в адресата наміри, й спонукати до дії [15, с. 104].

У політичному дискурсі політичні діячі за допомогою мовних засобів виразності, арсенал яких досить великий, а інтенсивність впливу висока, досягають власних цілей. Недарма деякі дослідники, наприклад Дж. Пококк, А. Пажен вважають, що історія політичної думки – це історія політичного дискурсу [19, с. 19].

Із філологічної точки зору політичний дискурс – це текст, фоном (тлом) якого є політичні й ідеологічні концепції, що панують у світі мовця. Політичний дискурс має схильність до різноспрямованих процесів евфемізації й дисфемізації, що відбуваються в суспільстві, які є складовою ідеології політичної коректності [7, с. 7]. Евфемія в політичному дискурсі реалізується за допомогою мовної тактики насичення мови евфемізмами (евфемізація), що, у свою чергу, складається з мовних дій, тобто вживання евфемізмів у мові [8, с. 4].

Евфемізація англomовного політичного дискурсу – це, по суті, камуфлювання об'єктивної реальності, а

часом і підміна тих або інших понять і термінів, «маскування» існуючих проблем. Саме тому у виступах сучасних політиків спостерігається явна тенденція до використання таких засобів, які дозволяють завуалювати негативні сторони явищ дійсності, наслідки непривабливих політичних й економічних заходів і, таким чином, здійснити імпліцитний вплив на масового адресата.

Політичні евфемізми, як і будь-які евфемізми (від гр. *eo* – «красиво» і *rhemo* «говорю») – це стилістично та емоційно нейтральне слово чи вираз, які замінюють інші, більш різкі чи непристойні [20], це слова-прикриття, слова-маски [4, с. 28], це вирази, що вживаються замість заборонених виразів. Так, М. Горбаневський пише, що «евфемізм – слово або вираз, що замінює інше, незручне для даної обстановки або грубе, непристойне» [3, с. 203]. Тобто замість гіркої правди люди говорять ту ж саму правду, проте в солодкій оболонці, яка маскує гіркоту. При цьому, як мовець, так і слухач прекрасно розуміють, що приховують евфемізми [10, с. 261].

Саме тому багато лінгвістів думають, що у випадку евфемії діє один з основних принципів прагматики – принцип вічливості. Так, О. Обвінцева приводить думку К. Аллана і К. Берриджа, які вважають, що евфемізми – це вирази, які використовуються як альтернатива некоректним виразам «з метою уникнути можливої втрати обличчя: або мовця, або аудиторії, або якої третьої сторони» [9, с. 80].

Політичні евфемізми – це засоби реалізації мовної стратегії відхилення від істини, тобто універсальне лінгвістичне явище, що звичайно обумовлюється соціально-історичними й морально-етичними нормами, національними й мовними традиціями того або іншого суспільства. Таким чином, політичні евфемізми – це емоційно нейтральні слова або вирази, уживані замість слів і виразів, що є непристойними або грубими. Отже, політична евфемізація являє собою стратегію затушовування небажаної інформації, що дозволяє зробити менш очевидними неприємні факти.

Політичні евфемізми увійшли у сферу інтересів лінгвістів із часів війни у В'єтнамі і є ефективним способом камуфлювання дійсності, а також маніпулювання свідомістю з метою створення вигідної для маніпуляторів картини подій [7, с. 5]. Політична евфемія як засіб реалізації стратегії відхилення від істини широко застосовна в сучасному політичному дискурсі для згладжування гострих моментів у різних сферах соціально-політичного життя суспільства, тому що являє собою видозмінений спосіб репрезентації інформації з метою досягнення того або іншого комунікативного ефекту [8, с. 6-7]. Основне призначення політичної евфемії (політичних евфемізмів) – це маніпулювання свідомістю людини, і політичний дискурс найбільш пристосований для прикрашання дійсності.

Для політичних евфемізмів характерні такі ознаки: умовитованість; наявність ціннісних домінант; лозунговість; діалектичність евфемістичного перетворення; здатність утворювати опозицію «свої – чужі»; і здатність виступати засобом реалізації стратегії відхилення від істини [8, с. 11].

Що стосується евфемізмів у сучасному англомовному політичному дискурсі США, то їх

використання пов'язано з концепцією «політичної коректності» (*political correctness*), що народилася внаслідок руху афроамериканців, у зв'язку з «расизмом англійської мови». Афроамериканці негативно ставились до слова *black* в англійській мові та вимагали «дерасіалізації англійської мови» (*deracialization*). Саме тому починаючи з кінця ХХ століття, офіційним терміном для позначення негрів стали слова *Afro-American*, *African-American* (українською перекладається як *афроамериканець*) замість грубого та нетактовного слова *Nigger*, що звучить різко та образливо для людей цієї раси, або навіть *blacks*, що ще кілька десятиліть тому вважалося доречним для використання, а сьогодні вважається неприйнятним навіть для розмовної англійської.

«Політична коректність» – це побудування мовленнєвої поведінки таким чином, щоб уникнути дискримінації певної групи населення [17, р. 52]. Необхідною умовою політичної коректності мови є уникнення вживання лексичних одиниць, які можуть дискримінувати адресата відносно віку, статі, фізичного стану, соціального положення, расової та культурної приналежності. Поняття «політкоректності» в США поступово екстраполювалося на всі сфери суспільного життя (релігію, екологію, міжетнічні відносини і т. д.), диктуючи стандарти соціокультурної і мовної поведінки, що призвело до цілого ряду змін у лексиці, слововживанні і навіть граматиці.

Таким чином, евфемізація в сучасному англомовному політичному дискурсі США – це прагнення знайти нові способи мовного виразу замість тих, які зачіпають почуття індивідуума, обмежують його людські права. Саме евфемізми в сучасному англомовному політичному дискурсі покликані створити сприятливі умови комунікації.

Треба підкреслити, що евфемізація в сучасному англомовному політичному дискурсі США включає досить широкий спектр як усних, так і письмових текстів: виступ у Конгресі або на мітингу, політичне інтерв'ю, аналітична стаття, програма політичної партії й ін.

У англомовному політичному дискурсі США використовуються політично-коректні евфемізми, а також евфемізми, позначувані закордонними лінгвістами терміном «*doublespeak*». Завдання політично коректних евфемізмів полягає в тому, щоб приховати справжню суть соціальної проблеми. Наприклад, політично коректні відповідники таких слів, як *the poor* або *the rich* зменшують негативні асоціації при їх сприйнятті. Так, замість першого вживають *the needy/neediest*, *the ill-provided*, *the have-nots*, *the (culturally) deprived*, *the socially disadvantaged*, *the unprivileged*, *the less fortunate citizens*, *the low-income brackets*, замість другого – *the socially advantaged*, *the privileged*, *the more fortunate citizens*, *the high-income brackets*. Евфемізація дозволяє уряду країни звільнитися від відповідальності за рахунок вживання абстрактної лексики [15, с. 78-79].

У сучасному англомовному політичному дискурсі США використовуються евфемізми, спрямовані на прикриття антигуманної політики держави, агресивних військових дій: *limited air strike (bombing)*. Наприклад, у часи війни з Іраком, термін «війна» у промовах президента називався «анти-терористичні дії», або

«миротворча місія». Офіційна ж назва війни в Іраку *Operation Iraqi Freedom* [16]. Під поняттям визволення Іраку насправді приховується бажання окупувати країну і заволодіти її нафтовими ресурсами.

Евфемізми у власних промовах вживає й сучасний президент Сполучених Штатів Америки Барак Обама. Тексти його промов є типовим осередком для евфемізмів у сучасному політичному дискурсі. Так, у промові з приводу перемоги на президентських виборах у 2012 році Обама зазначає: «*It doesn't matter whether you're black or white or Hispanic or Asian or Native American or young or old or rich or poor, abled, disabled, gay or straight*» [21]. За допомогою зазначених у мовленні евфемізмів президент США підкреслює багатонаціональність держави та рівність усіх без винятку її громадян. Евфемізми *disabled* та *straight* спрямовані проти дискримінації за станом здоров'я та статевими переконаннями й використовуються для позначення фізичних та психічних якостей людей [12, с. 166].

Крім того, в англомовному політичному дискурсі США в політичній комунікації використовуються політичні евфемізми для заміни слів або виразів, які в американському суспільстві на цьому історичному етапі його розвитку є політичними табу. Так, Барак Обама наголошує на поліетнічності нації у такому прикладі: «*What makes America exceptional are the bonds that hold together the most diverse nation on Earth*». *Diverse nation* – політкоректна номінація, що служить для позначення представників усіх національностей, що населяють країну (замість *multi-racial*). У промові «*You'll hear the deep patriotism in the voice of a military spouse who's working the phones late at night to make sure that no one who fights for this country ever has to fight for a job or a roof over their head when they come home*» Барак Обама використовує евфемізм *military spouse* задля уникнення дискримінації за гендерною приналежністю [12, с. 167].

Політичні евфемізми дозволяють уникнути прямого найменування всього, що може викликати негативну оцінку або образити почуття американця залежно від його соціальної, професійної, етнічної, расової, статевої приналежності. Наприклад, в англомовному політичному дискурсі вживаються такі евфемістичні заміни (*liquidation* – ліквідація замість

killling – убивство; *protective manoeuvres* – захисні маневри замість *paralm bomb raids* – напалмові бомбардування; *separate development* – роздільний розвиток замість *racial apartheid* – расовий поділ). Як точно помітив англійський лінгвіст Дж. Лоуренс «евфемізм століттями був вірним союзником військової й політичної інтриги, по суті, він невіддільний від них» [18, р. 75]. Тобто політичні евфемізми дозволяють приховувати непопулярні політичні дії, спотворювати незручні для публікації факти, тобто впливати на людину й суспільство.

Наприклад, використання таких політичних евфемізмів як *undernourishment* – недоєдає замість *starvation* – голод; *saving* – сбереження замість *profit* – прибуток; *the building up of labour reserves* – накопичування трудових ресурсів замість *unemployment* – безробіття, дозволяє повністю спотворити незручні для публікації факти.

Також політичні евфемізми в англомовному політичному дискурсі США є ефективними засобами мовного впливу, тому що дають можливість змінити емоційний тон, акцент повідомлення, не змінюючи його зміст. Визнаною особливістю політичних евфемізмів є їх чітка прагматична спрямованість переконати потенційного адресата (людину, масову аудиторію) у власній точці зору.

Підсумовуючи, треба зазначити, що основними мотивами евфемізації сучасного англомовного політичного дискурсу США, по-перше, є необхідність дотримання правил політкоректності, що існують у суспільстві і відбиваються у сучасній ідеології західної демократії; по-друге, у прагненні уникнути суспільного резонансу, масових збурювань, конфліктів, створюючи у співрозмовника відчуття комунікативного комфорту і т. д.; по-третє, у камуфлюванні об'єктивної реальності, підміні тих або інших понять і термінів, завуалювання негативних явищ або наслідків непривабливих політичних й економічних заходів, приховуванні правдивої інформації.

Подальших розвідок потребує класифікація мотивів політичної евфемізації, що використовується в текстах політичної комунікації для заміни слів або виразів, що використовуються в англомовному суспільстві на сучасному історичному етапі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н. Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М. : Сов. Энциклопедия, 1990. – С. 136–137.
2. Бенвенист Э. О субъективности в языке / Э. Бенвенист // Общая лингвистика. – М. : Прогресс, 1974. – Глава XXIII. – С. 282–300.
3. Горбаневский М. Цена Слова / М. Горбаневский. – М. : Фонд защиты гласности, 1997. – 128 с.
4. Грабельников А. А. Средства массовой информации постсоветской России: пятнадцать лет спустя : [монография] / А. А. Грабельников. – М. : РУДН, 2008. – 341 с.
5. Дейк ван Т. Язык. Познание. Коммуникация : [пер. с англ.] / Т. А. ван Дейк ; [сост. В. В. Петрова ; под ред. В. И. Герасимова]. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с.
6. Карасик В. И. О типах дискурса / В. И. Карасик // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс : сб. науч. тр. – Волгоград : Перемена, 2000 (а). – С. 5–20.
7. Кипрская Е. В. Политические эвфемизмы как средство камуфлирования действительности в СМИ (на примере конфликта в Ираке 2003–2004 гг) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук / Е. В. Кипрская. – Ижевск, 2005. – 19 с.
8. Миронина А. Ю. Политические эвфемизмы как средство реализации стратегии уклонения от истины в современном политическом дискурсе : (на материале публичных выступлений Б. Обамы) : автореф. дисс. канд. филол. наук / А. Ю. Миронина. – Н. Новгород, 2012. – 19 с.
9. Обвинцева О. В. Политический эвфемизм как средство языкового воздействия в газетном тексте / О. В. Обвинцева // Перевод и межкультурная коммуникация : материалы Международной научно-практической конференции ; Институт международных связей. – Екатеринбург, 2003. – № 16. – С. 78–80.
10. Снегирьова Є. О. Евфемізми як витончена форма мовленнєвого мистецтва / Є. О. Снегирьова // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. – К. : Логос, 2012. – С. 261–266.

11. Степанов Ю. С. Альтернативный мир, Дискурс, Факт и Принцип причинности / Ю. С. Степанов // Язык и наука конца 20 века. – М. : РАН, 1996. – С. 35–73.
12. Таценко Н. В. Семантичні та прагматичні аспекти евфемії у англомовному політичному дискурсі (на матеріалі промов Барака Обами) / Н. В. Таценко // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – Том 26 (65). – № 1 – С. 164–168.
13. Филлипс Нельсон. Что такое дискурс анализ? [Електронний ресурс] / Нельсон Филлипс, Синтия Харди ; [пер. Е. Кожемякина]. – Режим доступу : <http://discourseanalysis.org/st5.html>.
14. Фуко М. Археология знания : [пер. с фр.] / общ. ред. Бр. Левченко. – Киев : Ника-Центр, 1996. – 208 с.
15. Bayley P. Live oratory in the television age: The language of formal speeches / P. Bayley // G. Ragazzini, D.R.B.P. Miller eds. Campaign language: Language, image, myth in the U.S. presidential elections 1984. – Bologna : Cooperativa Libreria Universitaria Editrice Bologna, 1985. – P. 77–174.
16. Euphemism Glossary [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://vizettes.com/ae/pages/euphemism-glossary.html>.
17. Hacker A. Mismatch. The Growing Gulf Between Women and Men / A. Hacker. – New York : Scribner, 2003. – 228 p.
18. Lawrence J. Unmentionables and other euphemisms / J. Lawrence. – London : Gentry Books, 1973. – 84 p.
19. Pocock J. 1987 – The concept of a language and the metier d'historien : Some considerations on practice / J. Pocock // A. Pagden ed. The languages of political theory in early – modern Europe. – Cambr. etc. : Cambr. University Press, 1987. – P. 19–38.
20. Spears Richard A. Slang and Euphemism / Richard A. Spears. – Signet Books, 2001. – 412 p.
21. The New York Times. Transcript of President Obama's Election Night Speech [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nytimes.com/2012/11/07/us/politics/transcript-of-president-obamas-election-night-speech.html?pagewanted=all>.

Рецензенти: Іванов М. С., д. політ. н., професор;
Чупрін Р. В., к. політ. н., ст. викладач.

© Євтушенко Н. О., 2014

Дата надходження статті до редколегії 21.10.2013 р.

ЄВТУШЕНКО Наталія Олександрівна – студентка 4 курсу Інституту філології Чорноморського державного університету імені Петра Могили.

Коло наукових інтересів: напрямки евфемізації сучасного англомовного політичного дискурсу США.